

Turun luonnonsuojeluyhdistys ry
Martinkatu 5, 20810 TURKU
<http://www.sll.fi/turku>
Pj. Julia Helminen
Puh. 050-5415400
Email: helmin.julia94@gmail.com

Turku

Turun kaupunki, Kaupunkiympäristötoimiala
PL 355, 20101 TURKU
kaupunkisuunnittelu@turku.fi

Viite: lausuntopyyntö 13.12.2018 dnro 3720-2013

Lausunto Satava-Kakskerran osayleiskaavaehdotuksesta

Turun luonnonsuojeluyhdistys kiittää lausuntopyynnöstä.

Turun luonnonsuojeluyhdistys on huolissaan kaavaehdotuksen aiheuttamista muutoksista Satavan ja Kakskerran maisema- ja luontoarvoille. Yhdistys ehdottaa, että saarille jätettäisiin ehdotettua suurempia yhtenäisiä alueita ilman uudisrakentamista ja että saarten maiseman säilyminen turvattaisiin rakentamissäädöksiin. Satavan ja Kakskerran nykyistä maisemaa hallitsevat alavat pellot ja niitä halkovat kallioharjanteet. Varsinkin Kakskerrassa suuri osa rakennuskannasta on iäkästä ja hyvin sopusoinnussa maiseman kanssa. Uudisrakennukset, etenkin laajalle alueelle levittäytyessään, turmelevat idylliseksi mielletävää maisemaa.

Luonnoksessa on kyläalueina osoitettuja asuinalueita. Se saattaa tarkoittaa sitä, että alueelle voitaisiin rakentaa asutusta suunnittelutarveharkinnalla. Turun luonnonsuojeluyhdistys pitää tärkeänä, että alueelle laaditaan asemakaava ja laaditaan sen pohjaksi tarvittavat selvitykset. Lähiympäristön alueellisen suunnitelman perusteella rakentaminen ei ole hyväksyttävää. AT-1-merkinnällä varustetut alueet kattavat suuren osan Kakskerran ja Satavan saarista ja yhteenlaskettuna se voi johtaa merkittävään rakentamiseen, joka saattaa ainakin eräillä alueilla johtaa haitallisiin vaikutuksiin. MRL:n 137 pykälän vaatimukset eivät täyty AT-1-merkinnän kaavamääräyksen osalta.

Kaava-alueen välittömässä läheisyydessä on Natura-alue. Kaava tulee toteutuessaan vaikuttamaan siihen. Kaavaa varten on tehtävä luonnonsuojelulain 65§ mukainen arviointi kaavan toteutuksen vaikutuksesta niihin lajeihin ja luontotyyppeihin, joiden takia ko. alue on otettu mukaan Natura 2000-verkostoon.

Hankealueelta on laadittu luontoselvitys vuonna 2004, jonka maastotyöt on tehty vuonna 2003. Sen tarjoama tieto on siis auttamattoman vanhentunutta, sillä luonto muuttuu koko ajan, ja erityisesti saarten täydennysrakentamisen jatkuminen koko välissä olleena aikana on luultavasti ehtinyt muuttaa olosuhteita etenkin herkimmillä alueilla. Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) edellyttää, että kaavan luontoselvitysten tulisi olla oikeaan aikaan tehtyjä, sisällöllisesti ajantasaisia ja perustua tarkistuksiin, joiden laajuus käy ilmi raporteista. Ilmastonmuutoksen vaikutukset saattavat jo nyt näkyä lajisuhteiden ja -määrien muutoksina. Ilman ajanmukaista luontoselvitystä on täysin mahdotonta arvioida kaavahankkeen luonto- ja ympäristövaikutuksia edes nyt, saati sitten

pitemmällä tähtäimellä. Lajistomuutosten nopeudesta ja seurannan tärkeydestä kertonee sekin, että selvityksen jälkeiseltä ajalta on olemassa peräti kaksi Suomen lajien uhanalaisuusarviointia; vuosilta 2010 ja 2019 (vuoden 2019 raportti julkistetaan maaliskuussa). Samoin on julkaistu Suomen luontotyyppien uhanalaisuudesta kertova raportti vuonna 2018. Nämä on huomioitava tehtävässä uudessa luontoselvityksessä, jossa on arvioitava myös kiihtyvän ilmastonmuutoksen vaikutuksia saarten lajistoon. Turun luonnonsuojeluyhdistys huomauttaa, että myös alueelta laadittu maisemaselvitys on liian vanha ja vaatisi päivittämistä.

Satava-Kakskerran alueelta ei ole teetetty minkäänlaista lepakkoselvitystä, vaikka kaikki maassamme tavattavat lepakkolajit ovat luonnonsuojelulain 38 §:n (Luonnonsuojelulaki 1096/1996) mukaan rauhoitettuja. Lepakot kuuluvat myös EU:n luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV (a) lueteltuihin lajeihin. Luonnonsuojelulain 49 §:n (Luonnonsuojelulaki 1096/1996) mukaan esimerkiksi lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Alueelta on tavattu ainakin vesisiippoja, viiksi- ja/tai isoviikisiippoja, korvayökköjä ja pohjanlepakkoa.

Alueella ei ole tehty uhanalaisen lahottajasienilajiston selvitystä. Niissä on monia levinneisyydeltään eteläisiä, vain hemiborealisella vyöhykkeellä tavattavia lajeja, jotka esiintyvät Suomessa vain maan lounaiskolkassa. Turun seudulla on siellä täällä tiettyjen lajien ainoat esiintymispaikat koko Suomessa. Satava-Kakskerta on monipuolisen metsäluontonsa perusteella hyvin todennäköinen uhanalaisen sienilajiston elinalue. Alueelta on esimerkiksi löydetty silmälläpidettäväksi (2010) luokiteltu tammenkäpä (Phellinus robustus).

Kaavan valmistelussa olisi odotettava valmisteilla olevan luonnonarvojen ja -varojen vaihemaakuntakaavan valmistumista, koska se tulee ohjaamaan erityisesti luonnolle ja virkistykselle arvokkaiden alueiden sijoittumista. Esimerkiksi selvitys ekologisten ja luonnonarvojen aluekokonaisuuksista ja niiden välisistä yhteyksistä puuttuu vielä vaihemaakuntakaavan liitteistä/selvityksistä. On myös tarkistettava maakunnallisesti arvokkaiden luontokohteiden selvityksen tuottama tieto, jossa Satava-Kakskerran alueelle sijoittuu useita S-alueita. Näiden alueiden suojaamisesta metsätalouden tai muun maankäytön voimallisuudelta on asianmukaisesti huolehdittava. Vuonna 2004 vahvistetussa maakuntakaavassa merkityt virkistysalueet ja luonnonsuojelukohdeet on syytä merkitä karttaan asianmukaisin merkinnöin. Luonnonsuojelualueet ja luo-alueet tarvitsisivat myös merkityt suojavyöhykkeet ympärilleen. Brinkhallin lehto ja jotkut muut alueet on nyt kaavakartassa merkitty tunnisteella V-1, jolle ei löydy kaavamerkinnöissä vastinetta.

Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035:ssä korostetaan saariston ja rannikon erityispiirteiden vaalimista kulttuuri- ja luontoarvoja säilyttämällä. Rakennemallissa myös mainitaan, että maankäyttöä suunnitellaan tukemaan jalankulkua ja pyöräilyä, ja asutusta ohjataan palvelukeskuksiin. Tämä ei osayleiskaavassa nyt toteudu. Samoin ei toteudu rakennemallissa mainittu tavoite edistää saariston ja rannikon virkistys-, matkailu- ja vapaa-ajan toimintoja. Rakennemalli osoittaa Satava-Kakskerran alueelle vain 500 uutta asukasta, joista kaavaselostuksen mukaan 400 Satavan itäosaan ja 100 Höyttistensuntin alueelle. Kaavaehdotuksessa puhutaan kuitenkin 2200 uudesta asukkaasta, jotka sijoittuvat hyvin hajanaisesti laajoille alueille. Rakennemalli korostaa nimenomaan yhdyskuntarakenteen tiivistämistä ja vajaakäyttöisten alueiden täydentämistä. Siinä ei osoiteta mitään liikenteen kehittämisen toimenpiteitä Satava-Kakskerran alueelle vuoteen 2035 mennessä. Vetovoimainen maaseutumaisuus ollaan menettämässä, jos suunnitelma toteutuu tällaisena. Alueen matkailullinen arvo säilyisi paremmin, jos pitäydyttäisiin pienemmissä asukasmäärissä. Samalla kaupunkilaisten virkistysmahdollisuuksia voitaisiin huomattavasti parantaa suunnittelemalla esimerkiksi uusia luontopolkuja, kuntopolkuverkostoa ja vapaasti saavutettavia maisemarantoja.

Viherverkkoselvityksen asema saarien maankäytön suunnittelussa on hieman epäselvää. Virkistysaluevyöhykkeistä, ulkoilureiteistä ja viherkäytävistä voisi laatia havainnollisen kartan, josta pystyisi muodostamaan selkeän kuvan kokonaisuudesta. Samaan karttaan sopisivat mahdollisesti kävely- ja pyöräreitit. Yhdistys huomauttaa, että virkistysreitit on syytä ohjata muualle kuin luonnonsuojelullisesti arvokkaille ja herkästi kuluville alueille. Parasta on hyödyntää mahdollisimman pitkälle jo olemassa olevia polkuja. Viheralueiden säästämässä yhdistys toivoo erityisesti huomioitavan vähäpuustoiset suot, kedot ja kalliokedot, joille ei kuitenkaan ole syytä ohjata virkistyskäyttöä.

Taustaselvityksistä puuttuu myös liikenneselvitys. Asutuksen sijoittaminen kauas keskustan työ- ja palvelualueista on kestävän yhdyskuntasuunnittelun vastaista. Erityisen haitallista se on herkälle saaristoluonnolle. Alueen asukkaiden liikkuminen tulee perustumaan pitkälti henkilöautoiluun, jolloin liikenteen haittavaikutukset sekä ihmisille että ympäristölle kasvavat. Hajallaan sijaitseva asutus johtaa väistämättä henkilöautoliikenteen kasvuun ja siihen, että joukkoliikennettä on vaikea toteuttaa järkevästi. Henkilöautoliikenne aiheuttaa ongelmia saaria mantereeseen yhdistävillä silloilla sekä kaupungin keskustassa ruuhka-aikoina. Yksityisautoilun lisääntyminen merkitsee aina myös liikenteen haittavaikutusten lisääntymistä. Näitä ongelmia tulisi ratkaista esimerkiksi hyvillä polkupyörien säilytyspaikoilla joukkoliikennepysäkkien yhteydessä. Kaavaehdotuksessa on tarkistettava, että varaus kevyen liikenteen väylälle koko alueella on asianmukainen ja riittävä.

Alueelle ei ole kaavoitettu päivittäistavarakauppaa eikä muita palveluja, joten kaikki palvelut on haettava Hirvensalosta tai kaupungin keskustasta. Asukasmäärän nostaminen suunnitellulla 2200 ihmisellä aiheuttaa jo pelkästään sen vuoksi kohtuuttoman liikennesäätteen alueen tieverkolla ja edelleen Hirvensalossa.

Kaava-alueelle suunniteltu rakentaminen uhkaa vakavasti hiljaisten alueiden säilymistä Turun kaupungin alueella. Ihmisen terveydelle ja virkistyskäytölle merkittäviä hiljaisia alueita on Turussa kartoitettu ympäristö- ja kaavoitusviraston pyynnöstä. Tutkimustyön suorittivat opinnäytetyönään Turun ammattikorkeakoulun Kestävän kehityksen koulutusohjelman opiskelijat Elina Aitoaho ja Kirsi Kujala. Kootussa raportissa (Turun hiljaisten alueiden kartoitus, 2007) Satava-Kaksikerran alue mainitaan yhtenä merkittävimmistä Turun hiljaisten alueiden keskittymistä. Raportissa todetaan myös turkulaisten ilmaisseen kantansa hiljaisten alueiden määrästä ja merkityksestä: hiljaisia alueita ei ole riittävästi ja ne ovat virkistytymisen kannalta erittäin tärkeitä. On erikoista, että Satava-Kaksikerran osayleiskaavassa aiotaan jättää hiljaiset alueet huomiotta, vaikka alueista on olemassa ympäristö- ja kaavoitusviraston teettämä kartoitus, joka toki sekin on jo osin vanhentunut rakentamisen nipistäessä jatkuvasti viimeisiä vähäisiä hiljaisia alueita. Kaupunkiasutuksen levittäytyminen aiemmin luonnonhiljaisille alueille vie Turun asukkailta jälleen yhden mahdollisuuden rauhoittumiseen lähivirkistysalueilla, jonka terveyshyödyistä on olemassa runsaasti tuoretta tutkimustietoa. Toistaiseksi Satava-Kaksikerran ranta-alueilla on ollut paljon hiljaisia alueita. Loma-asuntoalueet uhkaavat näitä keitaita. Turun luonnonsuojeluyhdistys esittää, että hiljaisten alueiden säästäminen otetaan paremmin huomioon alueen kaavoitusta suunniteltaessa. Yhdistys toivoo, että yleisölle jätettäisiin vapaaksi myös suunniteltua enemmän ranta-alueita sekä Kaksikerranjärven että meren rannalta. Näin kaikki turkulaiset voisivat päästä paremmin osallisiksi kaupunkinsa ainutlaatuisten saarten luonnosta.

Rakentamista on selvästi ohjattu rannoille. Osittain rakennuspaikat sijaitsevat tulvariskialueilla vaikka rakentamisen väitetään sijoittuvan tulvariskialueiden ulkopuolelle. Rakentamiselle tulee määrittää selkeästi riittävän korkeaksi määritelty alin sallittu rakennuskorkeus. Siinä tulee ottaa

huomioon ilmastomuutoksen aiheuttama meren pinnan nousu (n. 30 senttimetriä tällä vuosisadalla) sekä säiden ääri-ilmiöiden, siis myös entistä voimakkaampien matalapaineiden ja myrskytuulien mahdollisuus. Voimakkaat matalapaineet Suomen rannikon yllä samaan aikaan, kun eteläisellä Itämerellä on korkeampi ilmanpaine, aiheuttavat seiche-ilmiön, joka siis voi voimistua ilmastomuutoksen vuoksi.

30.1.2019

Turun luonnonsuojeluyhdistys ry

Puheenjohtaja
Julia Helminen

Varapuheenjohtaja
Katja Samsten